

У стінах Львівського національного університету ім.І.Я.Франка відбувся круглий стіл у рамках науково-методичного семінару “Проблеми художнього часу, простору і ритму” за участю великої кількості студентів. Між представниками обох країн виник диспут щодо “лотманівсько-бахтінського” розуміння простору і часу в літературах. Вчені поділилися своїм досвідом викладання літератури в навчальних закладах за сучасних умов. Керувала круглим столом історик та теоретик літератури *Нонна Копистянська*.

Отже, черговий крок зроблено. Чергове знайомство відбулося. Протягом останніх двох років між двома конференціями зроблено чимало. З українським читачем завдяки журналу “Всесвіт” за останні два роки зустрілися такі відомі в Латвії поети, як Кнутс Скуєнієкс, Егілс Плаудіс, Улдіс Берзінш, Леонс Брієдіс, Велга Кріле, Ієва Розе. Поет і перекладач Юрій Садловський у Ризі видав збірку поезій братів Елсбергсів мовою оригіналу та українською. Це ті автори, які гідно репрезентують сучасну латиську літературу. Хоча також нагадати, що майже щороку виходять у світ мої збірки поезій, де подаються чергові розділи з “Малої антології латвійської поезії”. Минулого року у Львові відбулися Дні латвійської поезії, за участю згаданих перекладачів та поетів з Латвії: Кнута Скуєнієкса, Улдіса Берзінша, Аманди Айзпурієте та Маріса Салейса. Також поетична українська група ЛУГОСАД взяла безпосередню участь у традиційних вересневих Днях поезії, які приурочені до дня народження Яніса Райніса. Цього року в кількох українських журналах з’являться фрагменти щоденникових записок Я.Райніса у перекладах Михайла Григоріва.

Отже, конференція у Львові стала закономірною “ланцюговою реакцією” на здійснене представниками двох європейських культур.

Юрій Завгородній

ЛАТВІЙСЬКИЙ МОДЕРНІЗМ ХОЧЕ ТОВАРИШУВАТИ З УКРАЇНСЬКИМ МОДЕРНІЗМОМ (МАЙЖЕ ЗАКЛИК)

Модернізму, утвореному як протидія реалізму у другій половині XIX сторіччя, вистачало й філософії позитивізму, і своєї та чужої естетики. Не вистачало лише дружби. Скажімо такої, яка існувала між поетами-модерністами Латвії й письменниками російського срібного віку.

Що ж до української та латиської літератур, то жодних безпосередніх, прямих зв’язків та стосунків між представниками наших, т.зв. нових літератур, на жаль, не спостерігається... Винятком хіба може бути латвійське коріння українського поета та письменника Майка Йогансена (1895 – 1937). Адже відомо, що творчість поетова завжди пов’язана з географією самого поета. Латвія як географічне середовище для Майка Йогансена була дуже близькою, таким собі втраченим “раєм”, хоч усе своє свідоме життя поет жив в Україні. Про це свідчить сама творчість письменника: вірш “Доц” з посвятою “Моїй Латвії” та проза, де, наприклад, герої письменника у своїй подорожі не можуть обійти стороною і не “дістатися б у відомий латвійський порт, що фігурує у стародавніх анекдотах ...” (“Неймовірні авантюри Дона Хозе Перейра в херсонському степу”).

Михайло Йогансен (псевдоніми Вецеліус, Крамар) народжений 1895 р. у Харкові в сім’ї вчителя німецької мови з Латвії. Сам письменник в автобіографії пише: “Батько був учителем німецької мови Gervasius Johannsen, він був син волосного писаря у селі Екау (Ієцава. – Ю.С.) недалеко Мітави (Єлгава-Ю.С.)”.

Вірш “Доц” увійшов до поетової збірки “Доробок” (1924). Під чи над цим віршем немає дати написання, але на самій титульній сторінці цієї збірки видно, що це – “Речі 1917 – 1923”. Отже виходить, що цей вже згаданий вірш був написаний у період революцій та воєн. Але у творах Йогансена, як і у творах багатьох українських поетів, важко знайти оце позиційне чи опозиційне віддзеркалення війни і революції. До речі, і український футуризм на чолі із Семенком набагато пізніше, на відміну від того ж таки російського футуризму в особі Маяковського, прийде до революції. Адже на той час і

Слово і Час. 2003. №11

революції, і республіки митці сприймали як незаперечний факт, отже, можна було просто не звертати увагу на політичні проблеми. “Мистецтво є там, де немає політики!” – наполягали модерністи.

Саме в модернізмі як українська, так і латиська літератури європейзувалися. Але саме на той час оце драгоманівське “... українська література є дитина Росії ... і через те мусить жити і рости, поки Росія є Росія...”, а далі: “...Українці добули ці європейські ідеї і напрямки не стільки прямо з європейських літератур, скільки через російську літературу...” (*Драгоманов М.* Література російська, великоруська, українська і галицька // Львів. – Правда, 1873), втрачає свою актуальність. Тепер Росія Україні не указ, у літературі, зрозуміло. А ось латвійський модернізм ще довго формуватиме російська література. Але я б дозволив собі сказати, що і латиська література вельми цікавить російського поета. Про це свідчить взаємозв'язок таких поетів з латвійської сторони – Еглітіс, Круза, Аустріньш, Вірза та інші, з російської – Ремізов, Мережковський, Гіппіус, Брюсов, Іванов, Бєлий та інші. Самі російські прізвища говорять про себе.

Подібного ж “братерства” чи бодай “дружби” між нашими літературами не спостерігалось. А відтак зникала потреба у пошуках “точок опору”, що могли допомогти знайти спільні тенденції. Адже в обидвох літературах модернізм був не лише естетичним, але передусім культурно-історичним явищем.

Отже, – будьмо! Через модернізм до культурно-історичних процесів в Україні та Латвії! Адже, сподіваюся, що це буде цікаво і вам і нам!

Юрій Садловський

КОНФЕРЕНЦІЯ СХОДОЗНАВЦІВ

Сьома міжнародна конференція “Сходознавчі читання А. Кримського” була проведена Інститутом сходознавства ім. А. Кримського НАН України 4–5 червня. Із вступним словом виступила директор Інституту сходознавства *Л.Матвєєва*. Привітав присутніх також керівник Львівського відділення інституту *Я.Дашкевич*.

Із загальнотеоретичним повідомленням “Просторово-часові параметри традиційних східних цивілізацій (постановка проблеми)” виступила дослідниця з Одеси *І.Черних*. Як і на попередніх конференціях, робота проходила по секціях, яких було п’ять. Крім вже відомих, таких, як “Джерелознавство та історіографія”, “Євразійський степ”, “Близький та Середній Схід”, “Проблеми сучасного Сходу”, “Далекий Схід”, в окрему секцію була виділена проблематика Південної Азії.

У першій секції – “Джерелознавство та історіографія” різноманітні виступи торкалися маловивчених ділянок всесвітньої історії, знайомили з невідомими архівними матеріалами та концепціями в історії сходознавства. Відзначимо виступи *В.Кіктенка* “Джозеф Нідем – “Еразм ХХ століття”, *В.Храновського* “Зв’язок еламознавства з іншими галузями сходознавства, африканістикою та теорією моногенезу”, *М.Араджіоні* “Етнічна ономастика греків як джерело вивчення проблеми міжетнічних і міжконфесійних відносин в Криму”, *О.Огневої* “Постать Девадатти згідно “Життя Шак’ямуні” Таранатхі Кунго-н’інбо (1575–1634)”. Про архівні джерела з історії українсько-турецьких взаємин доповів *І.Черніков*. Два повідомлення стосувалися історії Криму: *О.МаВріної* (“Актуальні питання історії Кримського ханату на сторінках ГУСу (Гарвардські українознавчі студії)” та *Д.Прохорова* (“І.Казас та питання створення кримськотатарської національної періодики”). Новий напрямок досліджень – орієнтальне мистецтвознавство – представили у своїх повідомленнях *Е.Циганкова* (“В.М.Зуммер, 1885–1970”) та *Ю.Кочубей* (“Орієнтальне мистецтвознавство в Україні в 20-і рр. ХХ ст. Близький і Середній Схід”).

Щодо “Євразійського степу”, то цього року на секції, що розглядала пов’язану з ним проблематику, значне місце посіли “військові” питання, а саме про озброєння та тактику кочових народів (*В.Бережинський, С.Свистович, О.Розумний, В.Топальський, А.Светлов*). Політичні взаємини народів у степовому ареалі знайшли відображення у виступах *О.Головка* та *А.Скиби*. *В.Бушаков* присвятив свій виступ етимології сибірського етнографічного терміна